

Krásný den milí šestáci 😊,

věřím, že jste testík zvládli. Teď si jen přečteš textík o severní Africe a pro dnešek to bude všechno.

Dole v tomto souboru jsou naskenované stránky z učebnice a v ní jsou označené pasáže, které si přečteš. K tomu si ještě prohlídni obrázky 😊. Příště s tím budeme pracovat.

Severní Afrika

Oblasti Afriky
Afriku můžeme rozdělit na čtyři oblasti - severní Afriku, střední Afriku, východní Afriku a jižní Afriku.

Zapamatujte si...

- Život zemědělců na venkově je velmi těžký a jejich práce jim často nezajistí dostatek základní obživy.
- Stále více venkovanů se stěhuje do měst, kde však většina z nich strádá.
- Africká města rychle rostou, ale jejich růst přináší vážné problémy.
- Jediným africkým státem s vyspělým průmyslem je Jihoafrická republika.

Otázky a úkoly...

- (1) Čím se liší život Afričanů ve městech a na venkově?
- (2) Porovnejte, jak se liší život našich a afrických zemědělců.
- (3) Jaké problémy vznikají v afrických velkoměstech a co je jejich příčinou?

Mapa 7. Členění Afriky

SEVERNÍ AFRIKA

Arabská Afrika

Příroda a státy severní Afriky

Před zhruba 1 400 lety založil obchodník z asijské Mekky jménem Mohamed islám, v současnosti jedno z nejrozšířenějších světových náboženství. Mezi státy, jejichž obyvatelé islám vyznávají, náleží i země severní Afriky. V životě věřících, muslimů, musí být dodržováno pět základních povinností - pilířů víry: vyznání víry v jednoho Boha (v arabštině Alláha), modlitba (Skrát denně, čelem k Mekce), půst (během měsíce ramadánu), pouť (do Mekky, alespoň jednou za život), almužna (náboženská daň určená chudým).

Obr. 19. Korán - základní kniha islámu, Boží slovo zjevené proroku Mohamedovi

Co už víme...

- V severní Africe žijí převážně obyvatelé bílé rasy. Většina z nich vyznává islám.
- V Azízi ve státě Libye byla naměřena nejvyšší teplota vzduchu na Zemi (+58,2 °C).
- Na pobřeží Středozemního moře je subtropické podnebí - suchá horká léta a mírné vlhké zimy.

Mapa 8. Severní Afrika

Legenda:
▲ ropa a zemní plyn
■ fosfáty
■ železo
▲ zlato

Mapa zobrazuje severní Afriku s hranicemi států: MAROKO, ALŽÍRSKO, LIBYE, EGYPT, MAURITÁNIE, MALI, NIGER, ČAD, SÚDÁN, JIŽNÍ SÚDÁN. Vyznačeno je Středozemní moře, Atlantské oceán, Sahara, řeka Nil a obratník Raka. Města jako Kartágo, Sabrata, Leptis Magna, Káhira, Suezské, Gizeh, Asizija, Opatun, Zep, Sakhari jsou označena. Na mapě jsou také vyznačeny zdroje ropy a zemního plynu, fosfátů, železa a zlata.

Mapa 8. V pustých oblastech severní Afriky vznikly velké státy (až 30krát větší než Česká republika).

17

Severní Afrika

Severní Afrika se od ostatních částí světadílu výrazně liší svými přírodními podmínkami, obyvatelstvem i hospodářstvím. Rozkládá se od pobřeží Středozemního moře na severu až po jižní hranici Sahary (zhruba 15° s. z. š.).

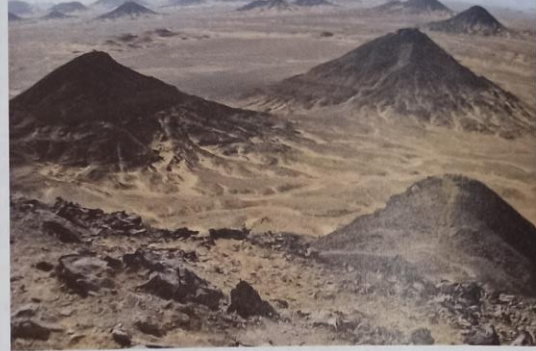
Severní Afrika se dělí na **dvě odlišné oblasti**. Na severu jsou to státy na **pobřeží Středozemního moře**, které jsou kulturně a hospodářsky blízké Evropě. Na jihu jsou to tzv. **saharské státy**, jejichž obyvatelé se způsobem svého života více blíží střední Africe.

▼ Obr. 20. Pohoří Atlas má stejný původ jako evropské Alpy.

► Obr. 21. V egyptské poušti najdete oblast zvanou Black Desert.

Rostlinný pokryv skalnatých svahů je jen řídký, neboť jej spásají a rozdupávají kozy chované ve velkém množství.

Příroda

Na severozápadě Afriky, v místech, kde se africká deska podsouvuje pod eurasijskou, vzniklo **pohoří Atlas**. V pobřežních částech ho ovlivňuje subtropické podnebí, směrem do vnitrozemí se podnebí mění na teplé a suché. Nejvyšší části Atlasu jsou 5 měsíců v roce pokryty sněhem.

Podél severního pobřeží Afriky se rozprostírá **pobřežní nížina** se subtropickým středomořským podnebím. Již ve starověku tu byla uměle zavlažovaná pole a stála zde velká města (Kartágo, Leptis Magna a další).

Jižní část severní Afriky tvoří **tabule** na vodorovně uložených usazených horninách. Jejich plochý povrch je rozrytý kaňony a suchými údolními zvanými vádí. Uprostřed Sahary se zvedají sopečná pohoří Ahaggar a Tibesti.

Islám

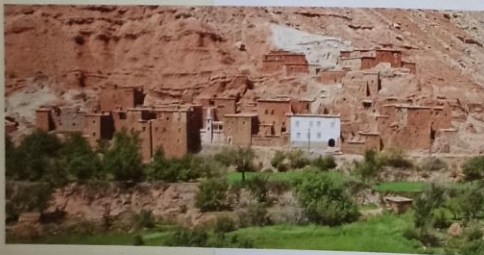
Arabové přišli do severní Afriky v 7. a 8. století. Jedním z důsledků jejich příchodu je rozšíření společného náboženství – islámu.

Islám měl důležitou úlohu v boji arabských národů za nezávislost na evropských mocnostech (Velké Británii, Francii, Itálii). Spojoval a vedl obyvatele. Součástí islámu je i dosud dodržované islámské právo, upravující vztah člověka k Bohu i vzájemné mezilidské vztahy.

Státy

Státy při středomořském pobřeží patří k zemím s hospodářstvím založeným na **těžbě nerostných surovin** a **cestovním ruchu**. V Maroku se těží fosfáty, surovina pro výrobu hnojiv, v Alžírsku a Libyi se na okraji Sahary těží zemní plyn a ropa. Nejrozvinutějším státem severní Afriky

Obr. 22. Marocké vesnice byly často pevnosti částečně zatesané do skal.

Severní Afrika

je Egypt. Naopak **saharské státy** (Niger, Čad, Súdán a Jižní Súdán) jsou **velmi chudé**. Jejich obyvatelé žijí prostým životem, zápasí se suchy a mnoha nemocemi.

Obchod

Středozezemním mořem vedlo od pradávna mnoho námořních obchodních cest spojujících Evropu s Afrikou a po otevření Suezského průplavu v roce 1869 i s jižní a východní Asií. Spolu s **obchodováním**, výměnou zboží a surovin docházelo i k **výměně informací** a nejnovějších poznatků vědy. To vše umožnilo **rychlý kulturní a hospodářský rozvoj** severní Afriky, která se od ostatních oblastí Afriky značně odlišuje. Lidé v severní Africe již po staletí obchodují přes rozlehlou saharskou poušť.

Zapamatujte si...

- Severní Afrika se dělí na dvě odlišná území - přímořské státy u Středozezemního moře na severu a saharské státy na jihu.
- Národy při severoafrickém pobřeží mají blízko k Evropě, s kterou po staletí obchodují a částečně přejímají i způsob života Evropanů.
- Saharské národy jsou způsobem života více spjaty s obyvateli střední Afriky.
- Většina obyvatel severní Afriky vyznává islám.

Otázky a úkoly...

- (1) Zjistěte, které plodiny se ze Středozezemí dovážejí do České republiky.
- (2) Čím se odlišují přímořské státy od saharských?
- (3) Jaký význam má pro lodní dopravu mezi Asií a Evropou Suezský průplav?
- (4) Proč nechovají zemědělci v severní Africe prasata?

Říční oáza a poušť

Egypt

Vyslovíme-li slovo „Egypt“, vybaví se nám posvátná řeka Nil, pyramidy uprostřed pouště - sedmý div světa - a tváře faraonů vytesané do kamene. Egypťané žili na březích Nilu v rytmu jeho záplav po tisíciletí. Zatímco v jiných zemích přinášejí záplavy zkázu, egyptští zemědělci na ně čekali jako na smilování. Ve 20. století však stavba obrovské Asuánské přehrady pozměnila hospodářství Egypta i život jeho obyvatel.

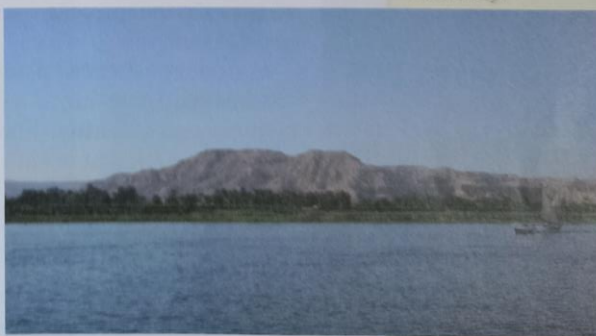
▲ Obr. 23. Leptis Magna, zříceniny jednoho ze tří starověkých měst založených v severní Africe Féničany ve 2. stol. př. n. l.

Starověká féničká města zakryl pouštní písek. Jejich trosky jsou postupně odkrývány.

Obr. 24. Mešity, muslimské modlitebny s vysokými štíhlými minarety, jsou dominantami všude, kde obyvatelé vyznávají islámské náboženství.

▼ Obr. 25. Nil, posvátná řeka Egypťanů, je v Egyptě osou říční oázy.

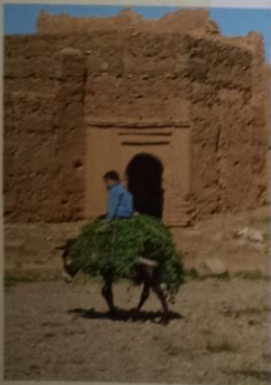

Území Egypta zabírá plochu téměř 1 mil. km². Z toho jsou pouze zhruba 3 % vhodná pro zemědělství. Naprostou většinu území státu tvoří pouště a polo-pouště.

Obr. 26. V Egyptě je mnoho starověkých kulturních památek. Bájná sfinga představuje ležícího lva s lidskou hlavou.

Obr. 27. Osel je v Egyptě stále spolehlivým a levným dopravním prostředkem.

Severní Afrika

Co už víme...

- Pouště jsou nejsušší místa na Zemi, téměř bez rostlin.
- Nil je nejdelší africká řeka.
- Egypt s převážně arabským obyvatelstvem patří mezi islámské státy.
- Oázy jsou místa v poušti, kde se vyskytuje voda a rostou rostliny.
- Hlavním městem Egypta je Káhira, největší město Afriky.

Egypt, nejznámější stát severní Afriky, se může pyšnit dlouhými dějinami a úžasnými pyramidami faraonů. Snad v žádném státě na světě není tak patrný rozdíl mezi krajinou příznivou pro život člověka a nehostinnou pouští jako právě v Egyptě.

Nil – největší africký veletok

Středem Egypta protéká Nil, po Amazonce druhá nejdelší řeka světa. Protéká Saharou a ústí do Středozemního moře rozsáhlou deltou. Údolí i delta jsou zelené a hustě osídlené (až 1 000 obyvatel/km²) a ostře se odlišují od okolních pouští. Právě úrodné údolí Nilu vytvořilo uprostřed pouští říční oázu, ve které vznikla starověká egyptská říše faraonů.

Egyptské zemědělství

Většinu povrchu Egypta zaujímá holá poušť. Egyptské obyvatelstvo tvoří převážně zemědělci zvaní **feláhové**, kteří velmi intenzivně využívají nevelká políčka v nivě Nilu. Každoročně jim letní záplavy přinášely na políčka úrodné bahno. Po opadnutí vody mohli od listopadu do května obdělávat půdu. Pokud ovšem v horách u pramenů Nilu nepršelo, záplavy nepřišly. Naopak jindy přicházely po velkých deštích ničivé povodně. Takto Nil přinášel po tisíce let naplaveniny i do nilské delty, která se tak neustále zvětšovala.

Po dokončení stavby **Asuánské přehrady** na Nilu v roce 1970 feláhům přírodní hnojivo v podobě náplavového bahna chybí. Přehrada je na jedné straně chrání před ničivými povodněmi a zajišťuje jim dostatek vody po celý rok, na druhé straně však musejí svá pole uměle zavlažovat a přihnojovat. Na výše položená pole dopravují vodu vědry a čerpadly. Po stavbě přehrady ubylo v Nilu mnoho živin. Je v něm méně ryb a lidé z rybářských obcí na březích řeky si museli najít jinou obživu.

Dnes, když pomínula hrozba povodní i sucha, je možné v teplém podnebí obdělávat pole celoročně a dosahovat tak **více sklizní v roce**. Zvyšování výnosů je nezbytné, protože rozsah orné půdy připadající na jednoho obyvatele se neustále snižuje.

Mezi nejrozšířenější plodiny, které se v Egyptě pěstují především na vývoz, patří **ovoce** (pomeranče a datle), **bavlna** a **cukrová třtina**. Dále je významné pěstování **zeleniny** (hlavně rajčat), **kukuřice**, **pšenice** a **rýže**. V produkci **datlí** zaujímá Egypt první místo na světě. Přesto se musí hodně potravin dovézt. Chov dobytka je nevýznamný, protože v Egyptě není dostatek pastvin a polí pro pěstování krmiv.

Obyvatelstvo

Počet obyvatel Egypta se **velmi rychle zvyšuje** (ročně téměř o 1 milion). Zvláště ve venkovských oblastech není výjimkou rodina s 10 i více dětmi.

Obr. 28. Typické rostliny a plodiny ve Středomoří se od našich lišt.

Neustálý nárůst počtu obyvatel způsobuje problémy se zajištěním jejich obživy, zdravotní péče, vzdělání a pracovních míst. V Egyptě je polovina obyvatel **negramotná** (neumějí číst ani psát), na jednoho lékaře připadá 5 310 obyvatel (2012). Nejdůležitějším předpokladem pro zvýšení životní úrovně je **plánování rodiny**, čehož lze dosáhnout pouze zvýšením vzdělání žen (2/3 žen neumějí číst ani psát!).

Turistika a cestovní ruch

Egyptské **pyramidy** patří mezi sedm starověkých divů světa a jsou vyhledávaným cílem turistických výprav i archeologických týmů. Tyto hrobky dávných egyptských panovníků – faraonů – pocházejí z doby okolo 26. stol. př. n. l. a patří k největším stavbám na světě. Spolu s dalšími starověkými památkami znamenají pro Egypt tisíce **pracovních míst** při zabezpečování nejrůznějších služeb spojených s cestovním ruchem (hotely, letiště, obchody) a samozřejmě také významný přísun peněz do státní pokladny. Turisticky atraktivní oblastí Egypta je i pobřeží Rudého moře.

Káhira – velkoměsto s mnoha problémy

Pětina obyvatel Egypta žije v hlavním městě Káhiře. Leží na Nilu v místech, kde začíná jeho rozsáhlá delta. Patří mezi 20 největších měst na světě.

Káhira je městem **velkých protikladů**. Na nábřeží Nilu se zvedají **elegantní mrakodrapy** poskytující pohodlné bydlení. Vedle nich jsou však šedé a zaprášené

Obr. 29. Pyramidy v Gíze u Káhiře byly postaveny jako hrobky starověkých egyptských panovníků.

Severní Afrika

citrony

pomeranče

figy

hrozny

olivy

Obr. 30. Velká africká města jako Káhira jsou centry kultury, průmyslu, obchodu a služeb.

Severní Afrika

chudinské městské čtvrti, v nichž jsou doslova namačkány miliony Egypťanů. Většina domů nemá vodovod, není napojena na kanalizaci, asi 1/4 bytů je bez elektřiny. Na káhirském hřbitově zvaném „Město mrtvých“ se tísní přímo mezi středověkými náhrobkami na milion chudáků bez vody, elektřiny a kanalizace. Káhira je však zároveň obchodním a průmyslovým střediskem Egypta s velkým říčním přístavem.

Zapamatujte si...

- Údolí Nilu je říční oáza probíhající Saharou od jihu na sever.
- Egypťští zemědělci - feláhové - pěstují v údolní nivě Nilu především bavlnu, cukrovou třtinu a datle.
- Asuánská přehrada na Nilu chrání před záplavami a zajišťuje po celý rok dostatek vody.
- Egypt se potýká s chudobou, negramotností a nezaměstnaností.
- Zdrojem významných příjmů a pracovních míst pro Egypt je cestovní ruch.
- Hlavním městem Egypta je Káhira. Trpí přelidněním, což přináší velké problémy.

Obr. 31. Chudinská čtvrť, tzv. slum [slam], na předměstí Káhiry

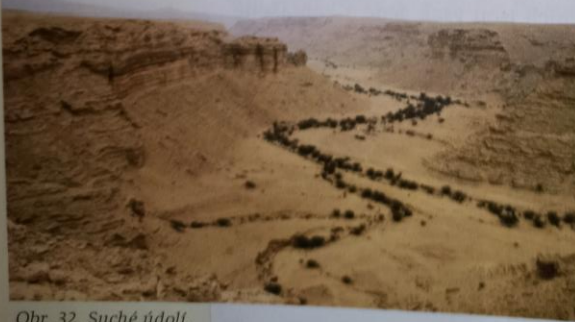

Otázky a úkoly...

- (1) Jaký význam má řeka Nil pro život v Egyptě?
- (2) Které problémy výstavba Asuánské přehrady v údolí Nilu odstranila a jaké problémy zároveň přinesla?
- (3) Proč není v Egyptě rozšířen chov dobytka?
- (4) S jakými problémy se potýká současný Egypt? Použijte i internet.
- (5) Srovnajte způsob života feláhů a obyvatel Káhiry.
- (6) Jaké jsou hlavní příčiny nízké životní úrovně obyvatel Egypta? Navrhněte opatření k jejich řešení a diskutujte o nich.

Největší poušť světa

Sahara

Obr. 32. Suché údolí, vádí, je říční koryto, které se naplňuje kalnou vodou na 2-3 dny po silných deštích.

Na Sahaře téměř neprší. Když však vyjimečně přijde déšť, je to pořádná průtrž mračen. Na povrch padají proudy vody. Půda však nestačí tolik vody najednou pojmout a déšť po povrchu rychle odtéká. Suchá údolí - vádí - se na krátkou dobu změňí v kalné hučící řeky. Běda karavaně, která si v takovémto údolí vybrala místo k odpočinku! Před tak prudce se valící divokou řekou se těžko utíká. Nečekaným lijákem byly už takto zaskočeny mnohé karavany. Málokdo si uvědomí, že na Sahaře se více lidí utopí, než zemře žízni!

Co už víme...

- Sahara se rozkládá podél obratníku Raka.
- Protéká jí řeka Nil.
- Na Sahaře se zvedají pohorí Ahaggar a Tibesti.